

Schoolplan 2019-2023

Stichting Vrijescholen Zuidwest Nederland

Afdeling voortgezet onderwijs

De Vrije School Den Haag
Rudolf Steiner College Rotterdam
Marecollege Leiden

Ingangsdatum 1 september 2019

'Ik zie rond in de wereld...

Inhoudsopgave

1. Voorwoord	5
2. De bedoeling en ambitie van ZWN	7
2.1 De bedoeling	7
2.2 De ambitie – de pedagogische opdracht	8
3. Ontwikkelagenda ZWN	11
3.1 Sterktes, zwaktes, kansen, bedreigingen en externe ontwikkelingen	11
3.2 Externe ontwikkelingen	12
3.3 Vier hoofdpunten	14
3.4 Uitwerking	15
4. Onderwijskundig beleid	19
4.1 Uitgangspunt: pedagogisch-didactische visie	19
4.2 Curriculum	19
4.3 Onderwijstijd	19
4.4 Burgerschap en sociale integratie	20
4.5 Taalachterstanden	22
4.6 Kerndoelen en referentieniveaus	22
4.7 Voertaal	22
4.8 Pedagogisch-didactisch- en schoolklimaat	22
4.9 Schoolondersteuningsprofiel	23
5. Personeelsbeleid	25
5.1 Bevoegd en bekwaam	25
5.2 Evenredige vertegenwoordiging vrouwen in de schoolleiding	26
5.3 Pedagogisch-didactisch handelen	26
6. Financiën	27
7. Kwaliteitszorg	29
7.1 Deugdelijkheidseisen	29
7.1.1 Onderwijsproces	29
7.1.2 Schoolklimaat	29
7.1.3 Onderwijsresultaten	29
7.2 Vrijeschool-ambitie	30
Bijlage 1	31

**rudolf steiner
college**

MARECOLLEGE

uitgave juni 2019

1. Voorwoord

De stichting Vrijescholen Zuidwest Nederland (ZWN) biedt vrijeschoolonderwijs aan leerlingen in Leiden, Den Haag en Rotterdam gebaseerd op het mens- en wereldbeeld van Rudolf Steiner en zijn pedagogisch-didactische visie.

Het Rudolf Steiner College, De Vrije School Den Haag en het Marecollege maken deel uit van de stichting. Dit zijn fantastische scholen met bevlogen leraren die zeer betrokken zijn bij de ontwikkelingen van hun leerlingen, in de meest brede zin van het woord. Deze inzet wordt naar buiten toe zichtbaar bij indrukwekkende toneel-, muziek- en euritmievoorstellingen, in kunstwerken en is terug te vinden in de persoonlijke getuigschriften aan het einde van het schooljaar en van de schoolloopbaan van de leerlingen. Hoe de scholen dit voor elkaar krijgen is beschreven in dit Schoolplan 2019-2023. Ook bevat dit Schoolplan plannen om de kwaliteit de komende vier jaar verder te verbeteren.

Nieuw Schoolplan

In het schoolplan zijn de bedoeling, de ambitie en de ontwikkelagenda voor ZWN beschreven. Verder beschrijft¹ het schoolplan het onderwijskundig beleid, het personeelsbeleid en het stelsel van kwaliteitszorg. De ontwikkelagenda is bewust op hoofdlijnen beschreven, zodat er ruimte is voor de afzonderlijke scholen om hier een eigen invulling aan te geven in de beleidsjaarplannen die jaarlijks worden vastgesteld. De belangrijkste pijlers voor de komende vier jaar liggen in het vergroten van het eigenaarschap van docenten (om hen actief te betrekken bij het ontwikkelen van beleid en onderwijsvernieuwing) en het vergroten van het eigenaarschap van leerlingen.

Totstandkoming

De sectie- en teamleiders van de drie scholen hebben input geleverd voor de bouwstenen van dit schoolplan, vooral wat betreft de beleidsmatige voornemens en ambities. De drie scholen hebben benoemd hoe zij zich de komende vier jaar verder willen ontwikkelen.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de bedoeling van ZWN en de eigen ambities van de scholen. Hoofdstuk 3 beschrijft de ontwikkelagenda. Hoofdstukken 4-6 geven de huidige situatie weer: op welke wijze geeft ZWN invulling aan de wettelijke verplichtingen (H4: onderwijskundig beleid, H5 personeelsbeleid, H6 financiën en H7 kwaliteitszorg).

Tot slot is in bijlage 1 een overzicht opgenomen van relevante schooldocumenten, met beschrijvingen van afzonderlijke beleidsgebieden. Ondanks het feit dat deze al geïmplementeerd zijn, maken deze ook deel uit van het schoolplan.

Artho Jansen, bestuurder ZWN

¹ Conform artikel 24 WVO

2. De bedoeling en ambitie van ZWN

In het vorige schoolplan 2015-2019 is benoemd wat de bedoeling² van onze scholen is. De bedoeling biedt een kompas voor de organisatie. De bedoeling van de vrijescholen ZWN is dat leerlingen de aandacht krijgen die nodig is om zich in hun denken en doen te kunnen ontwikkelen tot kritische, sociaal betrokken en initiatiefrijke vrijdenkende creatieve mensen.

Daaruit volgt dat de vrijescholen binnen de stichting als ontmoetingsplaatsen in de buurt, in de stad en in de wereld staan. De wereld wordt in de scholen gehaald door in de eerste plaats bevlogen docenten met voldoende levenservaring aan te trekken en in de tweede plaats door externe sprekers, oud-leerlingen en gastdocenten uit te nodigen om over maatschappelijke ontwikkelingen te spreken. Maar de school wil ook in de wereld staan door leerlingen in contact te brengen met de samenleving door de stages die in de verschillende leerjaren worden verzorgd, beroepsoriëntatie, excursies, reizen en uitwisselingsprojecten die worden aangeboden. Vrijescholen hebben een breed aanbod: periode onderwijs, euritmie, koorzang, getuigschriften, eigen lesmateriaal, kunstzinnig onderwijs. De inhoud van de lesstof is aangepast aan de ontwikkelingsfasen van de leerlingen. Er is ruimte en aandacht voor biografie-elementen, sociaal maatschappelijke oriëntatie (stage). Verder wordt er gewerkt aan zingeving door het organiseren van jaarfeesten en het opzeggen van een spreuk aan het begin van de lesdag. De lessen (zowel het lesrooster als binnen de les) worden ademend aangeboden, zó dat hoofd, hart en handen (denken, voelen, willen) in evenwicht aan bod komen.

Vrijeschoolonderwijs is onderscheidend omdat er een breed aanbod voor alle leerlingen wordt verzorgd verbonden aan de ontwikkelingspsychologie van de leerlingen. Dit wordt zichtbaar in de opbouw in leerjaren door te werken met een vaste mentor in de middenbouw (eerste twee brugklasjaren) die een groot deel van de lessen verzorgt en een sociaal fundament legt om optimaal te kunnen werken aan de persoonsvorming (Biesta) in de bovenbouw, waarbij de nadruk gelegd wordt op de ontwikkeling van het kritische denken verbonden aan het gevoelsleven getoetst aan de praktijk.

Waar het eigenaarschap van docenten vergroot wordt door het mede vormgeven van beleid, krijgen leerlingen steeds meer verantwoordelijkheid om hun eigen leerproces vorm te geven. Hierin hebben de vrijescholen (getuige de resultaten van de interne audits 2019) nog stappen te zetten. Door de exameneisen wordt juist dat eigenaarschap van leerlingen in te beperkte mate aangesproken.

ZWN onderschrijft de uitgangspunten die de Vereniging voor vrijescholen heeft beschreven in het boekje ‘*Wat maakt de vrijeschool uniek?*’ (<http://www.vrijescholen.nl/wp-content/uploads/2015/03/Wat-maakt-de-vrijeschool-uniek-2015.pdf>).

2 De Bedoeling is een term ontleend aan Wouter Hart, een vernieuwend auteur/adviseur die zich richt op duurzaam nieuw organiseren.

2.2 De ambitie – de pedagogische opdracht

ZWN ontleent haar pedagogische opdracht uit het volgende citaat van Rudolf Steiner:

‘De vraag is niet wat de mens moet kunnen en

weten om zich in de bestaande sociale orde te

kunnen voegen, maar wat er in aanleg in de mens

aanwezig is en in hem ontwikkeld kan worden.

Pas dan kan de opgroeiende generatie

de maatschappij steeds opnieuw met nieuwe

krachten verrijken.’

Onderwijs is voortdurend in beweging door de veranderende maatschappelijke omgeving die vragen stelt aan de opgroeiende mens. Hiervoor willen we ons actief inzetten en in samenspraak met andere onderwijsinstellingen onze verantwoordelijkheid nemen. Dat is immers mede onze pedagogische opdracht.

ZWN stelt zich tot doel bij te dragen aan een evenwichtige en brede persoonlijke ontwikkeling van het kind en de jongvolwassene. Uitgangspunt is dat deze ontwikkeling verder gaat dan het aanleren van cognitieve vaardigheden en kennis en nadrukkelijk ook gericht is op vorming van de leerling in sociaal, persoonlijk en kunstzinnig opzicht. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om sociale vaardigheden, inzicht in wie je bent en wat je kunt, moraliteit, verantwoordelijkheid, inventiviteit, originaliteit, creativiteit. Aansluitend kun je stellen dat binnen het vrijeschoolonderwijs sprake is van drie doeldomeinen van ontwikkeling: socialisatie,

kwalificatie en subjectwording (Biesta). Kwalificatie en socialisatie gaan over wat je kunt en doet en over wie je bent, terwijl subjectwording gaat over hoe je je in de wereld manifesteert. Voor vrijeschoolonderwijs is het belangrijkste dat bij de leerling uiteindelijk het vermogen tot zelfontwikkeling is gevormd waardoor de leerling zelf betekenis en richting geeft aan het leven. Dit vraagt niet alleen om kennis en vaardigheden, maar ook om inzicht. Voor dit ontwikkelingsproces is zowel een open blik naar de buitenwereld nodig, als een reflecterende blik naar binnen. Inhoud en vorm van de lessen, de wijze waarop de leerkrachten het onderwijs verzorgen en de leerlingen ontmoeten, maar ook de wijze waarop de school als gemeenschap wordt vormgegeven zijn er dan ook op gericht dat leerlingen deze open blik kunnen ontmoeten, ervaren, onderzoeken en ontwikkelen. Deze vrijeschoolvisie is uitgewerkt in een doorlopend leerplan voor vier- tot achttienjarigen. De leerdoelen en eindtermen van dit vrijeschoolcurriculum passen bij de brede visie van het vrijeschoolonderwijs en sluiten aan bij de van overheidswege voorgeschreven doelen en eindtermen. De praktische uitwerking van het curriculum in concrete leerlijnen is op de scholen verschillend, maar de vrijeschooluitgangspunten vormen steeds een rode draad.

Veel van de *bedoeling* en de ambities wordt in de praktijk reeds gerealiseerd en wordt nader beschreven vanaf hoofdstuk vier. Tegelijkertijd willen de scholen zich blijven ontwikkelen en verbeteren. Bij de voorbereiding van het nieuwe schoolplan hebben sectie- en teamleiders benoemd wat hun ambities voor hun eigen school zijn. Daarbij bleek dat er dromen zijn die landelijke structuurwijzigingen vragen en er dromen zijn die binnen de structuur van de scholen realiseerbaar

zijn. Deze laatsten passen binnen de invloed van de scholen en sluiten goed aan bij de ambitie van ZWN. De dromen kunnen worden ingedeeld in twee categorieën, onderwijs en organisatie/inrichting:

Onderwijs

- De opbrengsten op orde: nu weer meer werken vanuit het antroposofisch mensbeeld.

- Zoeken naar vakoverstijgende thematische projecten, zowel in periodes als vaklessen waarbij leerlingen optimaal uitgedaagd worden en waarbij eigenaarschap van leerlingen gestimuleerd wordt.

- Keuze periodes invoeren in hogere leerjaren opdat leerlingen passend bij hun leeftijd zich kunnen verdiepen in onderwerpen die hun belangstelling hebben.

- Meer vakken aanbieden (kunst, filosofie, wetenschap en de verbinding daartussen, aparte leerlijn biografie), uitbreiding keuzevakken in profielen.

- Anders toetsen, ontwikkelingsgericht (formatief, naast summatief).

Onderwijs en inrichting

- Eisen van buitenaf ombuigen naar vrijeschool idealen (waar mogelijk).

- Meer en betere samenwerking tussen de secties, van elkaar leren.

- School als levend organisme waarbij de samenleving geoefend wordt en er zowel op leerlingniveau als leraarniveau met elkaar en

door elkaar geleerd wordt.

- De lerende school wil zowel van andere scholen leren als van andere organisaties in de samenleving waardoor de school actief in de samenleving staat.

- Ademend rooster (afwisseling cognitieve vakken en andere vakken).

- Leerlingen medeverantwoordelijk voor de school maken, door via de formele lijn de leerlingenraad uit te dagen advies te geven op de onderwijskwaliteit en beleid maar ook binnen het curriculum leerlingen projecten te laten vormgeven.

Bovenstaande thema's houden in feite een opdracht **aan** de scholen **vanuit** de scholen in. In de ontwikkelagenda (hoofdstuk 3) worden deze onderwerpen nader uitgewerkt.

3. Ontwikkelagenda ZWN

Op de drie scholen is met sectieleiders en teamleiders gesproken over de invulling van deze ontwikkelagenda. Deze input vormt de basis van deze ontwikkelagenda. In deze gesprekken is begonnen bij het begin: wat verstaan we onder een goede vrijeschool? Dit is in hoofdstuk 2.1 (de bedoeling) verwerkt en vormt een belangrijk uitgangspunt voor de ontwikkelagenda.

Vervolgens is aan de hand van de dromen (zie hoofdstuk 2), de sterktes en zwaktes van de huidige scholen en de (externe) kansen en bedreigingen geformuleerd wat de ambities zijn voor de komende jaren. Een overzicht van de inbreng is opgenomen in bijlage 2. De aanbevelingen met een bovenschools karakter zijn hieronder verwerkt. De school-specifieke aanbevelingen zijn verzameld en kunnen in de toekomstige beleidsjaarplannen per school worden meegenomen.

3.1 Sterktes, zwaktes, kansen, bedreigingen en externe ontwikkelingen

Met de sectieleiders en teamleiders zijn de sterktes (S), zwaktes (Z), kansen (K) en bedreigingen (B) in beeld gebracht.

Onderwijs

- ICT onderwijs op vrijeschool loopt te weinig in lijn met maatschappelijke ontwikkelingen (B).
- Overstap van 7/8 klas naar bovenbouw is te groot (B).
- Uitbreiding aantal vrijescholen, ook voor basis/kader onderwijs (K).
- Alpha (CM) profiel expliciteren (K), profileren.

- Uitbreiding internationale contacten, stages (K) Organisatie/inrichting.

- Grote betrokkenheid bezielt personeel (S). Dit kan echter leiden tot werkdruk, hoog ziekteverzuim (B).

- Goede sfeer in de klas, op school, ook tussen collega's, veiligheid en verbondenheid gezonde schoolkantine (S).

- Imago als zorgschool (keuze vanuit andere basis) doet geen recht aan vrijeschool filosofie (Z).

- Imago als witte vmbo school (Z).

- Lerarentekort (B), meer binding van en speciaal programma voor stagiaires (K).

- Kleinschaligheid (S).

- Hiaten in interne externe communicatie (Z).

- Aanspreekcultuur verbeteren, om echt te leren van elkaar (K).

Personeel

- Personeelsbeleid kan beter, actiever inzetten op aanwezige kwaliteit (K).
- Arbeidsmarkpositie/functiemix leraren t.o.v. van rest van het land. Met als risico dat de docenten die aangenomen worden een hogere schaal krijgen dan de trouwe docenten die hier al jaren op wachten (B).
- Loongebouw herzien (K).

Bij veel van het realiseren van de bovenstaande suggesties begint het met het vinden van (financiële) ruimte: we moeten eerst besluiten om dingen niet (meer) te doen, voordat we nieuwe zaken kunnen oppakken: *‘oud voor nieuw’*. In de gesprekken werd duidelijk dat de meeste sectieleiders en teamleiders zich dit realiseerden.

3.2 Externe ontwikkelingen

De bovenstaande analyse is vooral gericht op wat er binnen de scholen speelt. Het schoolplan wil daarnaast een antwoord bieden op hetgeen actueel is in de samenleving en wat maatschappelijk van scholen gevraagd wordt. Complicerend daarbij is dat deze vraag niet eenduidig is (de inspectie noemt dit ‘gebrek aan consensus over ijkpunten in het onderwijs’ in de Staat van het onderwijs 2019). Daarbij is deze vraag trendgevoelig. In samenwerking met de VO Raad is ZWN betrokken bij het verkennen van relevante trends. Hieronder een greep uit deze trends die mogelijk invloed hebben op onze scholen:

Demografische trends

- Door de democratische ontwikkeling komen er minder leerlingen. Dit vraagt om meer samenwerking tussen scholen onderling. Deze trend lijkt zich slechts beperkt voor te doen in Den Haag, Leiden en Rotterdam, waardoor de urgentie van dit punt de komende jaren niet actueel lijkt.

- De samenstelling van de maatschappij verandert, waardoor relatief meer vluchtelingen het land binnen komen en het aantal mensen met een allochtone achtergrond toeneemt. Hierop anticiperend kunnen scholen er voor kiezen om internationale schakelklassen in het leven te roepen. Denkbaar is dat dit een bepaalde schaalgrootte vergt van schoolbesturen. ZWN is

voornemens om deze optie de komende jaren te onderzoeken.

- Toename internationalisering en de behoefte om dit in het onderwijs vertaald te zien. Vrijescholen maken onderdeel van een internationaal netwerk van Waldorf/Steiner scholen: veelal is dit een informeel netwerk, deels formeel via het Internationaal Hulpfonds. Dit kan uitgebreid worden door deel te nemen aan uitwisselingsprogramma’s (Erasmusplussubsidie) om uitwisseling van leerlingen en leraren te stimuleren. ZWN wil de komende jaren nagaan of intensivering van deze contacten mogelijk is. De oprichting van de International Waldorf School The Hague kan daarbij een aanknopingspunt zijn.

- Mensen moeten/blijven langer werken. Van belang is dat scholen nagaan of hun beleid daarin voldoende faciliteert. De cao biedt veel mogelijkheden. ZWN wil nagaan of hier voldoende gebruik van gemaakt wordt en of de mogelijkheden voldoende soelaas bieden.

- Mensen zijn minder regiogebonden (door technologische ontwikkelingen en andere ook mindset: meer ‘shopgedrag’: zowel bij ouders/leerlingen als bij leraren, onder meer leidend tot kostbare detacheringsconstructies). ZWN monitort deze ontwikkelingen en wil daar in het personeelsbeleid op anticiperen door een goede werkgever te zijn waarbij de waarden van de vrijeschool bovenaan staan, naast een passende arbeidsvoorwaarden.

Economische trends

- Veranderende samenstelling van arbeidsmarkt, onder meer leidend tot een groeiend tekort aan ambachtsmensen groeit en een steeds

onvoorspelbaarder arbeidsmarkt.

- Groeiende kansenongelijkheid tussen hoger en lageropgeleiden. Hier is van belang dat ZWN deze ontwikkeling legt naast de huidige inrichting van het onderwijs (wel/geen heterogene klassen, gepersonaliseerd leren etc.) en daar de komende jaren heldere keuzes in maakt.

- Duurzaamheid steeds prominenter op de agenda. De uitdaging voor ZWN is om dit te verankeren in ons onderwijs en lesprogramma’s. Deels gebeurt dit al, maar het is van belang om na te gaan of dit meer structureel kan.

- Er is een reële kans op een (nieuwe) economische crisis die mogelijk leidt tot nieuwe (ingrijpende) landelijke bezuinigingen. Daarnaast verandert de bekostiging van het onderwijs: meer subsidiebekostiging en grotere afhankelijkheid van private middelen (vooral in wo/hbo/mbo). Idealiter bereiden scholen zich hier op voor door meer een beroep te doen op andere geldstromen en daarmee minder afhankelijk te zijn van de overheid. Binnen ZWN moet nagedacht worden over de mogelijkheden op dit gebied. Verder is het van belang om flexibiliteit in het aanbod te houden, zodat tijdig geanticipeerd kan worden om een daling van de inkomsten.

- Er ontstaat een tegenbeweging op privatisering/vrije markt denken. Voor vrijescholen kan het interessant zijn om bij deze tegenbeweging aan te sluiten en de overheidsverplichtingen richting het onderwijs terug te dringen. Dit zal vooral een landelijk thema zijn.

- Een leven lang leren wordt steeds belangrijker.

Feitelijk is dit al het motto van vrijeschool-onderwijs. Bovenmatig cijfergebruik (het doorslaan van het ‘meten is weten’) leidt ook bij vrijescholen tot een daling van de intrinsieke motivatie van leerlingen. ZWN wil zoeken naar mogelijkheden om deze cirkel te doorbreken.

Ecologische trends

- De urgentie en het bewustzijn bij jongeren ten aanzien van klimaatverandering gaat omhoog (zie boven).

- Toenemende aandacht voor duurzaamheid, ook in het curriculum (zie boven).

Politiek-juridische trends

- Mondigheid van burgers neemt toe hoe ouderbetrokkenheid vergroten, leerling-participatie (eigenaarschap) vergroten?

- Individualisering in de maatschappij.

- Meer vraag naar verantwoording (door de Tweede Kamer en de inspectie) leidt tot minder autonomie voor scholen; Van belang is om (landelijk) duidelijk te maken dat meer verantwoording niet leidt tot beter onderwijs.

- Er ontwikkelt zich in toenemende mate een ‘aanklaagcultuur’. De vrijeschool wil een gemeenschap zijn waarbij er in contact, in vertrouwen en in belang van ontwikkeling gehandeld wordt. Daarmee proberen vrijescholen een tegenbeweging vorm te geven.

- Onderwijs wordt nog vaker als oplossing voor maatschappelijke problemen ingezet: *‘De school moet alles oplossen’*. Van belang is om goed zicht te kunnen deze knelpunten en te benoemen

waar vrijescholen vanuit hun visie een antwoord op hebben (en waarop niet).

- Het beleid wordt diffuser en meer ad-hoc.

- De bestuurslaag komt door verschillende incidenten en overvragen van scholen (en daardoor niet volledig kunnen voldoen aan de veelheid van wensen) verder onder druk te staan. Dit leidt er ook mede toe dat de huidige lumpsumfinanciering in het maatschappelijk debat onder druk staat. Ook hierbij ligt de kracht in de verantwoording.

- Maatschappelijke vraagstukken worden decentraal en regionaal neergelegd. Dat leidt tot vragen als: wat vraagt dat van een (nu nog) instellingsgestuurd onderwijsbeleid? Wie voert regionaal regie?

- Er ontstaan andere vormen van vertegenwoordiging werknemers.

Trends die aansluiten bij de vrijeschool uitgangspunten

Vrijescholen zijn in het verleden steeds hun uitgangspunten trouw gebleven, waarbij de ontwikkeling van de leerling centraal staat: wat het leerling aan de school vraagt – binnen alle redelijkheid - staat daarbij méér centraal dan wat de maatschappij van de school vraagt. Daarbij zijn er veel trend en maatschappelijke ontwikkelingen die op een later moment anders uitpakken dan voor zien. Om die reden streeft ZWN er niet naar om voorop te lopen bij veel trends, maar vooral aan te sluiten bij die ontwikkelingen die aansluiten op de visie en uitgangspunten van ZWN:

- Het huidige onderwijs levert geen creatieve en nieuwsgierige mensen op, maar passieve

reproduceerders van kennis, aldus Jan Bransen, hoogleraar filosofie van de gedragswetenschappen aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

- Volwassen-zijn betekent dat we niet onze eigen wensen en verlangens centraal stellen, maar steeds weer de vraag stellen of wat we wensen en verlangen goed is voor ons eigen leven, ons leven met anderen (democratie) en het leven op een planeet met beperkte mogelijkheden (ecologie). Een belangrijke taak van onderwijs en opvoeding is om die vraag tot een levende vraag in het leven van kinderen en jongeren te maken, aldus Gert Biesta, Professor of Education bij Brunel University London.

3.3 Vier hoofdpunten

Op basis van de inbreng is gezocht naar een strategische rode draad die richtinggevend is voor ZWN: in de beperking toont zich de meester. Hierbij is gekozen voor een beperkt aantal punten, zodat er een daadwerkelijk daadkrachtige focus kan worden aangebracht en de ontwikkelagenda niet een veelvoud aan verbeterpunten wordt. Naast drie grote thema's is een open ruimte gereserveerd om in te kunnen spelen op de actualiteit en spontane initiatieven die er in het desbetreffende jaar opkomen. Wij hechten eraan om de geselecteerde thema's nadrukkelijk te volgen. Daartoe zal de directie jaarlijks de voortgang van het schoolplan monitoren en SMART benoemen welke school op welke wijze invulling geeft aan de deelthema's. De rector zal met zijn team komen tot een vertaling van deze thema's in het zogenoemde beleidsjaarplan.

Geselecteerde thema's

Antroposofisch mensbeeld: hoe kunnen we zien dat onze leerlingen initiatiefrijk, sociaal verbonden en kritisch hebben leren denken? Wordt de bedoeling van ons onderwijs gerealiseerd? Als we dit in kaart kunnen brengen, middels visitaties of andere wijzen van feedback, wat zegt dit dan over onze inrichting, ons pedagogisch en didactisch handelen? Van welke externe ontwikkelingen kunnen we wat leren (curriculum.nu, standpunt VO-raad inzake maatwerkdiploma etc.) Welke thema's vragen antroposofische verdieping ten einde de bedoeling te verbeteren?

Onderwijs: we willen ons onderwijs versterken door naast de sociale verbondenheid ruimte te maken voor differentiatie om het leerproces van de individuele leerling te versterken en te zorgen dat de leerling optimaal in beweging komt. Nagedacht moet worden wanneer een klassikale aanpak nodig is en wanneer juist een meer individueel parcours nodig is, waarbij docenten de leerling actief coachen, zó dat meer eigenaarschap bij leerlingen kan ontstaan. Vanuit de bedoeling en de terugkoppeling van audits en visitaties kunnen roosters en lestabel opnieuw onder de loep worden genomen om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren waarbij het eigenaarschap van de leerlingen vergroot wordt.

Werkgeverschap: aantrekkelijke werkgever worden/blijven in antwoord op lerarentekort door middel van profileren als 'gepassioneerde werk-omgeving', passende beloning (functiemix) en maatregelen om de werkdruk te verminderen. We willen dat docenten zich optimaal kunnen ontwikkelen en dat deze ontwikkeling door de werkgever gefaciliteerd en ondersteund wordt

door een positief, actief personeelsbeleid waaronder een stimulerende gesprekscyclus waarbij leren van en door elkaar vanzelfsprekend is.

Open ruimte: voor bezinning, spontaniteit en actualiteit. Hoe kunnen we in de les, maar ook in het curriculum ruimte inbouwen waardoor docenten projecten kunnen lanceren waarbij leerlingen hun zelfstandigheid kunnen vergroten en een actieve rol krijgen in de vormgeving en verwerking ervan.

3.4 Uitwerking

Waar wil ZWN over vier jaar staan? ZWN biedt ruimte aan de individuele scholen om met name op pedagogisch gebied een eigen invulling te geven aan het onderwijsbeleid. Daarnaast is sprake van wettelijke verplichtingen en werkgeverszaken, waarbij nadrukkelijk sprake is van één ZWN-beleid. Met betrekking tot de onderstaande thema's wordt daarom bewust geen nader ingevulde doelstelling geformuleerd, maar wordt beschreven op welke aspecten de scholen beleid gaan ontwikkelen en implementeren: in samenspraak met leraren, leerlingen en ouders wordt vastgesteld of aan de kaders van dit Schoolplan wordt voldaan. Daarbij zal steeds onderling afstemming zijn tussen de scholen. Waar ZWN-breed beleid nodig is, wordt dit hieronder aan gegeven. Elk jaar wordt een beleidsjaarplan opgesteld waarin wat op de scholen plaatsvindt een afspiegeling is van het schoolplan. Op de ZWN-studiedag wordt een uitwisseling van de schooleigen ontwikkelingen georganiseerd waardoor er met en door elkaar geleerd kan worden.

Antroposofisch mensbeeld

- Telkens vanuit de bedoeling van de vrijeschool en de realisatie van deze bedoeling komen tot verbeterpunten op de onderwijskwaliteit.

- De uitkomsten van audits en visitaties vragen een herbezinning op het mensbeeld en thema's die worden beschreven in de uitkomsten.

- Heldere eenduidige beschrijving van de gewenste kwaliteit van het periode onderwijs afgestemd op externe landelijke vrijeschool visitaties in relatie tot de vaklessen. Heldere en eenduidige wijze waarop hierover verantwoording wordt afgelegd (intern en extern): hier ligt een ZWN-brede invulling voor de hand.

- Elke school heeft een eenduidig beleid met betrekking tot toetsbeleid (formatief en summatief waarbij ook het aantal toetsmomenten wordt beschreven en waar mogelijk verminderd).

- Beleid met betrekking tot invoering curriculum.nu in relatie tot antroposofisch mensbeeld: afhankelijk van eventuele wettelijke verplichtingen kan dit ZWN-breed worden opgepakt.

- Beleid met betrekking tot hedendaags ict-onderwijs, afgestemd op antroposofisch mensbeeld.

Onderwijs

- Scholen hebben werkwijzen ontwikkeld, waarbij meer aandacht is voor afzonderlijke leerlingen (bijvoorbeeld door middel van differentiatie, coaching, begeleiding, stimuleren eigenaarschap).

- Scholen hebben onderzocht welke maatregelen in de structuur (bijv. aanpassing omvang van de lessen) hierbij ondersteunend zijn en hebben daar

op schoolniveau heldere keuzes in gemaakt ook afhankelijk van de landelijke ontwikkelingen met betrekking tot curriculum-eisen.

Werkgeverschap

- ZWN onderzoekt wat er nodig is om een aantrekkelijke werkgever in de regio te zijn/blijven door zich te vergelijken met omliggende werkgevers (ZWN-breed).

- ZWN streeft naar een toename van het aantal LC-functies ten opzichte van omliggende scholen om zo aantrekkelijk te blijven als werkgever. In 2019/2020 wordt onderzocht welke financiële ruimte voor de komende vier jaar beschikbaar gemaakt kan worden voor een uitbreiding van het aantal LC-functies, met behoud van de huidige onderwijskwaliteit. Daarbij wordt nagegaan wat een betaalbare en passende beloning is (binnen de kaders van de cao en het vrijeschool curriculum wat we willen aanbieden ZWN-breed).

- Onderzocht wordt op welke wijze het personeelsbeleid verbeterd kan worden, in samenspraak met de werknemers (ZWN-breed). Het eigenaarschap van docenten vanuit hun kwaliteiten wordt expliciet aangesproken waardoor docenten (en andere medewerkers) zich gewaardeerd weten en de kans krijgen om hun capaciteiten te vergroten en in te zetten.

- ZWN inventariseert welke maatregelen en beleid nodig zijn om de vrijeschool-kwaliteit van leraren te behouden en waar nodig verder te ontwikkelen.

Open ruimte

Niet nader uit te werken, maar wel jaarlijks bij het opstellen van de beleidsjaarplannen nagaan of deze ruimte (deels) voor dat jaar wordt ingevuld. De open ruimte blijft ook gedurende het jaar

beschikbaar voor bezinning, spontane ideeën waar de hele school enthousiast van wordt en voor het vormgeven van beleid dat actueel noodzakelijk is (bijvoorbeeld lokale incidenten of nieuwe wetgeving). De open ruimte wordt wel aan het begin van het schooljaar per school vastgesteld; waar wordt deze open ruimte georganiseerd en met welk doel?

4. Onderwijskundig beleid

De bedoeling (de leerling de aandacht geven die hij nodig heeft...) werd al aan het begin van onze jaartelling ontdekt als een relevante onderwijskundige visie: ‘opvoeden is geen vat vullen maar een vlam ontsteken’³.

4.1 Uitgangspunt: pedagogisch-didactische visie

Ons onderwijs is gericht op het bijdragen aan de individuele ontwikkeling van de leerling. Daarbij wordt een evenwichtige ontwikkeling op het gebied van het denken, het gevoel en de wil nagestreefd. Cognitieve, kunstzinnige en sociale vorming krijgen gelijkwaardige aandacht. Niet de leerstof, maar de ontwikkelingsmogelijkheden van een bepaalde leeftijd en de individuele mogelijkheden staan centraal. De leerstof is ontwikkelingsstof en is afgestemd op de leeftijdsfasen van de leerlingen. De leerlingen moeten hun mogelijkheden en talenten kunnen ontdekken en ontplooien. Het vrijeschool-leerplan maakt het mogelijk dat zij een ruime kijk op zichzelf en de samenleving kunnen ontwikkelen. Hierdoor worden leerlingen zich bewust van hun interesses en hun, vaak onbewust aanwezige, mogelijkheden en idealen. De keuze voor een vervolgopleiding en beroep kan dan vanuit hun eigen motivatie plaatsvinden. Zo kunnen zij een wezenlijke en betrokken bijdrage aan de samenleving leveren. Daarnaast is het van belang dat leerlingen leren omgaan met onderlinge verschillen. Zij moeten leren samenwerken en daarbij respect tonen voor de ander en andermans kwaliteiten leren zien en waarderen (breder dan, maar wel aansluitend op burgerschapsvorming). Met name in de ambachtelijke vakken en de kunstvakken komen deze aspecten –in heterogene groepen waar dat kan - aan bod.

Tot slot is het van groot belang dat leerlingen zich ook op het cognitieve vlak goed ontwikkelen en worden voorbereid op de einddoelen van het examen.

Ter ondersteuning van *de bedoeling* wordt in de dagelijkse praktijk gewerkt aan een veilige en pedagogische omgeving voor de leerlingen. Ook alertheid met betrekking tot de effecten van het gedrag van leerlingen - en indien nodig adequaat optreden - is daarbij van belang. De scholing van leraren op pedagogisch en didactisch vlak komt onder meer aan bod in de pedagogische vergaderingen. Ook worden interne en externe scholingstrajecten ondersteund.

4.2 Curriculum Ontwikkelingsgericht

De vrijeschool heeft een leerplan van het eerste leerjaar tot het twaalfde leerjaar. Hierbij sluiten de scholen aan bij het twaalfjarige internationale Waldorf curriculum met een breed onderwijs-programma dat zich richt op de ontwikkeling en vorming van leerlingen. In iedere klas loopt een jaarthema passend bij de leeftijdsfase als een rode draad door de lesstof heen. Het jaarthema geeft de verschillende vakken onderlinge samenhang. Het onderwijs is ingericht met periode-onderwijs, vaklessen en met kunst-/bewegingsonderwijs. De afwisseling tussen de vakken die het hoofd, de handen en het hart aanspreken is daarbij van belang. Om die reden is er veel aandacht voor kunstvakken binnen het vrijeschoolonderwijs.

Een deel van de meer theoretisch gerichte vakken wordt in het periode-onderwijs gegeven. Hierin zijn de leerlingen drie weken lang gedurende de eerste twee lessen van iedere schooldag intensief

³ *Uitspraak van Plutarchus, Griekse filosoof (45-120 n. Chr.)*

met een onderwerp (vak) bezig. Tijdens het periode-onderwijs creëert de leerkracht zelf de lesopbouw en -inhoud in relatie tot de ontwikkelingsfase van de klas. Het periode-onderwijs bevat ook vrijeschoolspecifieke thema's (vakken) zoals sterrenkunde, architectuur en biografie. In de vaklessen werken we grotendeels met reguliere lesmethodes waarin het curriculum voor doorlopende leerlijnen, het verwezenlijken van kerndoelen en de uiteindelijke diplomering zijn opgenomen. De vaksecties kiezen de methode die het beste aansluit bij de doelen per vak. Er is ook ruimte voor aanvullend materiaal om de leerlingen zo goed mogelijk voor te bereiden op het verkrijgen van de benodigde competenties en kennis voor het examen. De secties zijn verantwoordelijk voor de doorgaande leerlijn en hebben inhoudelijk afspraken gemaakt over aanpak en toetsing. In onze wekelijkse pedagogische vergadering en in onze studiemiddagen besteden we regelmatig aandacht aan de aansluiting van de leerlijnen bij de leerlingen. In het bewegingsonderwijs (gymnastiek, euritmie) leren de leerlingen goed bewegen en ontmoeten ze de ander. Het rijke aanbod aan kunstvakken zoals dans, beeldende kunst, muziek en drama activeert de wilsontwikkeling en stimuleert de gevoelsontwikkeling.

Afsluiting

De school biedt de opleidingen mavo, havo en vwo aan. Na het tweede of derde leerjaar krijgen de leerlingen een advies voor hun definitieve leerroute. In de PTA's hebben we per leerroute aangegeven hoe de toetsing en afsluiting plaatsvinden. Daarbij worden de kerndoelen van de examenprogramma's gevolgd.

4.3 Onderwijstijd

De scholen voldoen aan de wettelijke eisen met betrekking tot onderwijstijd. Vanwege het brede onderwijsaanbod worden vaak meer lessen gegeven dan vereist. De scholen monitoren de (on-)geplande lesuitval. Met name in de eerste leerjaren proberen de scholen uitvallende lessen te laten vervangen. Uitgangspunt is dat de onderwijstijd effectief wordt benut door leraren.

4.4 Burgerschap en sociale integratie

Binnen de vrijeschool is veel aandacht voor actief burgerschap. In de visie van de school ligt als vanzelfsprekend de aandacht voor actief burgerschap besloten. Een belangrijk thema binnen de vrijeschool dat daar op aan sluit is: *'Worden wie je bent'*. Dit vertalen de scholen in de volgende aspecten:

- De scholen creëren een bij de leeftijd passend evenwicht tussen geborgenheid, zelfstandigheid en vrijheid.

- De scholen zetten de leerlingen aan tot gezonde zelfontplooiing door te leren met hoofd, hart en handen.

- De scholen gaan ervan uit dat ieder mens eigen ontwikkelingsmogelijkheden in zich draagt en zien het als een uitdaging om die impuls te herkennen en te stimuleren.

- De scholen bereiden de leerlingen voor op de samenleving van de toekomst en bieden hen kennis en vaardigheden om hun eigen weg te vinden. Het leven is meer dan examen doen. De samenleving heeft behoefte aan mensen die initiatiefrijk, kritisch en verantwoordelijk zijn.

- De scholen scheppen een cultuur van spirituele zingeving.

Burgerschapsvorming brengt de leerlingen de basiskennis, vaardigheden en houding bij die nodig zijn om een actieve rol te kunnen spelen in de eigen leefomgeving en in de samenleving. Ze maken kennis met begrippen als democratie, grond- en mensenrechten, duurzame ontwikkeling, conflicthantering, sociale verantwoordelijkheid, gelijkwaardigheid en het omgaan met maatschappelijke diversiteit.

Deze kennis wordt geleerd door te oefenen in de praktijk. Eerst gebeurt dit in de eigen klas, vervolgens in de schoolgemeenschap en tenslotte middels stages en excursies in de directe leefomgeving en de maatschappij. Bij burgerschapsvorming staan drie domeinen centraal:

Democratie - Kennis over de democratische rechtstaat en politieke besluitvorming; democratisch handelen en de maatschappelijke basiswaarden.

Participatie - Kennis over de basiswaarden en mogelijkheden voor inspraak houding en vaardigheden die nodig zijn om op school en in de samenleving actief mee te kunnen doen.

Identiteit - Verkennen van de eigen identiteit en die van anderen; voor welke (levens-beschouwelijke) waarden sta ik en hoe maak ik die waar?

Actief burgerschap is verankerd in het activiteitenoverzicht dat per leerjaar is vastgelegd (met onder meer sociale en maatschappelijke

stages en kunstreizen). Daarnaast geldt het volgende:

- Klassenvertegenwoordigers in de leerlingenraad helpen het beleid van de school gestalte te geven.

- Werken met leerlingbemiddeling: leerlingen zorgen onderling voor sociale veiligheid. Hiervoor worden ze opgeleid.

- Lessen levensbeschouwing waarin verschillende godsdiensten alsook maatschappelijke en actuele thema's aanbod komen.

- Lessen kunst en kunstbeschouwing waarin denkbeelden van verschillende kunstenaars uit het verleden en het heden besproken worden. Actuele thema's als het gebruik van sociale media en globalisering komen aan de orde. Daarnaast leren leerlingen hun eigen ideeën en emoties te verbeelden.

- In de periodelessen geschiedenis is veel aandacht voor actief burgerschap.

In de schoolloopbaan van elke leerling schenken de scholen nadrukkelijk (impliciet en expliciet) aandacht aan maatschappelijke ontwikkelingen en verantwoordelijkheden. Het opvoeden tot verantwoordelijke mensen en het stimuleren van de ontwikkeling van een eigen, betrokken, oordeelsvorming behoren tot de belangrijkste onderwijsdoelen van de vrijeschoolpedagogie. Traditioneel uitgangspunt van ons onderwijs is dat de scholen in alle vakken aandacht besteden aan de maatschappelijke relevantie van de besproken onderwerpen, de ethische aspecten van ontwikkelingen in een vakgebied en de

morele keuzes waar je als mens voor staat in de totale samenhang van de maatschappelijke en intermenselijke ontwikkelingen.

4.5 Taalachterstanden

Bij aannname van leerlingen wordt het onderwijskundige rapport nagekeken op taalachterstanden. Dit is ook het onderwerp van gesprek bij de warme overdracht. In de brugklas wordt nagegaan of er sprake is van een taalachterstand. Als er sprake is van een taalachterstand of dyslexie, nemen wij passende maatregelen op. Wij bieden geen standaard programma aan maar maatwerk vanuit de behoefte van de leerling. Het dyslexiebeleid is te lezen in het zorgplan.

4.6 Kerndoelen en referentieniveaus

De kerndoelen zijn verwerkt in ons onderwijsprogramma van onze middenbouwklassen tot en met de 9e klas (havo/vwo en tot en met klas 8 mavo). De referentieniveaus voor Nederlands zijn verwerkt in ons vakleerplan Nederlands. Voor rekenen zijn deze in ontwikkeling, ook gezien de landelijke ontwikkelingen. Daarnaast zijn er ook speciale rekenlessen waarmee wij de leerlingen voorbereiden op de rekentoetsen. Taal en rekenen zijn belangrijke basisvaardigheden en daar wordt ruim voldoende aandacht aan besteed. Afhankelijk van de landelijke ontwikkelingen wordt dit beleid herzien.

4.7 Voertaal

Leerlingen met een andere voertaal worden zo veel mogelijk in de gewone lessen opgevangen, met eventuele extra aandacht vanuit de klassenleraar of mentor. Indien nodig bieden wij deze leerlingen extra lessen en trainingen aan om de Nederlandse taal eigen te maken. Ook kijken we goed of de

leerlingen in voldoende mate integreren in de schoolgemeenschap.

4.8 Pedagogisch-didactisch klimaat en schoolklimaat

Wij willen kinderen, jonge mensen, helpen om hun persoonlijkheid tot ontplooiing te brengen. De school wil een basis leggen voor een brede, algemene vorming en een harmonische ontwikkeling, waar leerlingen hun verdere leven op kunnen voortbouwen. Op onze school is het antroposofisch mensbeeld een belangrijke inspiratiebron. Concreet betekent dit dat ons onderwijs aansluit op de natuurlijke ontwikkelingsfasen van kinderen. In elke fase worden nieuwe belangstellingsgebieden en ontwikkelingsmogelijkheden bij het kind aangesproken. Het is de taak van ons onderwijs hierop aan te sluiten. Wij zien de lesstof als een belangrijk voermiddel voor de persoonlijke ontwikkeling van jonge mensen. Ambities om ons pedagogisch-didactisch klimaat en schoolklimaat te verbeteren liggen momenteel op het gebied van het verder ontwikkelen van ons vrijeschoolonderwijs met name op het gebied van de persoonsvormende aspecten, aansluitend bij de uitgangspunten van professor Biesta.

Voor ons is een schoolklimaat belangrijk waarin eenieder zich gezien en geborgen voelt en zich optimaal kan ontwikkelen. Dit betreft het pedagogische klimaat in en rond de lessen, maar ook de omgangsvormen tussen leerlingen onderling, medewerkers onderling en tussen medewerkers en leerlingen. Sociale processen vinden ook plaats tussen de lessen, in de pauzes en voor en na school. Deze processen zijn ook van wezenlijk belang voor de ontwikkeling van de leerling. De school wil hierin niet alleen sturen, maar ook, waar nodig, begeleiden

of ingrijpen. Binnen de school werken we continu aan een veilig schoolklimaat, waarbij gebruik gemaakt wordt van de jaarlijkse enquête sociale veiligheid.

- We voldoen aan de wettelijke verplichtingen (leerlingenstatuut, huishoudelijk reglement, veiligheidsprotocol, RI&E-inventarisatie, antipestprogramma's, incidentregistratie, schoolveiligheidsplan, opvolging van leerplicht en absenties).

- De scholen zijn kleinschalig waardoor er voldoende aandacht is voor de leerlingen.

- We besteden veel aandacht aan een gezonde school: kantine, roken, alcohol, drugs, beweging et cetera.

- Door een mentor gedurende enkele jaren aan een klas te koppelen, krijgen ouders en leerlingen een goede band en is er een bedding waarin de leerling zich veilig voelt. Er zijn veel gezamenlijke leerlingenactiviteiten.

- Ouders hebben korte lijnen met school en worden betrokken bij de school: driemaal per jaar een ouderavond, deelname aan vieringen en activiteiten.

- We geven in de pedagogisch-didactische aanpak veel ruimte aan leraren om echt in contact te komen met leerlingen.

- Door regelmatige enquêtes onder medewerkers (medewerkerstevredenheidsonderzoek), leerlingen en ouders (Vensters) hebben we een goed beeld van het schoolklimaat en kunnen we verbeterpunten ontdekken.

- De scholen hebben een goed zorgteam waar leerlingen met een vraag op cognitief, sociaal en psychisch vlak terecht kunnen. Met mentoren, leraren en ondersteuners kunnen leerlingen altijd een weg vinden om in gesprek te komen over een probleem.

- In de mentor/studielessen besteden we aandacht aan sociale vaardigheden, sociale media, groepsdruk.

- Door het aanbod van lessen als euritmie, koken, praktisch-kunstzinnige vakken, toneel et cetera worden leerlingen uitgedaagd om op zichzelf op een andere wijze te laten zien.

- We benoemen respectvol gedrag als vanzelfsprekend en gedragen ons zelf ook zo.

- We geven medewerkers, leerlingen en ouders ruim inspraak bij besluitvormingstrajecten.

- We stimuleren een luisterende, open houding bij alle medewerkers.

4.9 Schoolondersteuningsprofiel

Basisondersteuning

De scholen zien de algemene leerlingenzorg als een taak voor iedere docent binnen de grenzen van zijn of haar mogelijkheden. De ondersteuning ligt in het verlengde van de lesgevende taak en is daarmee nauw verbonden. Leerlingen ondersteuning vindt plaats in iedere les. Aanvullende ondersteuning kan binnen, maar ook buiten lesverband worden geboden. De klassenleraar of mentor wordt gezien als de spil in de begeleiding van de leerlingen. Zowel op het gebied van de sociaal-emotionele begeleiding als in de begeleiding op het gebied

5. Personeelsbeleid

van studievaardigheden en het doorlopen van het leertraject. De klassenleraar monitort de ontwikkeling van de leerling in de breedste zin van het woord en is daarbij eerste aanspreekpunt voor leerlingen en ouders. Zowel docenten als klassenleraren worden ondersteund door de zorgcoördinatoren, teamleden en teamleiders, die frequent met elkaar spreken over de voortgang van leerlingen en klassen. Het zorgaanbod vanuit de basisondersteuning is bedoeld voor alle leerlingen en wordt voor een deel aangepast aan de behoefte van de leerling. Deze bestaat uit een zorgvuldig aanname-en plaatsingsbeleid, een actief verzuimbeleid, taalondersteuning, extra rekenlessen, begeleiding van docenten voor aanpassingen in de klas, begeleidingslessen met aandacht voor verbetering studievaardigheden/planning en organisatie, psychosociale trainingen en examenvreestraining.

Extra ondersteuning

Soms hebben leerlingen meer nodig dan alleen de basisondersteuning die de scholen kunnen bieden. Om de vraag te kunnen beantwoorden wat deze leerling nodig heeft en hoe wij dat kunnen bieden wordt er, in samenwerking met de ouders, een ontwikkelingsperspectiefplan (opp) geschreven. Hierin staat beschreven welke extra inzet er nodig is om de ondersteuning binnen de scholen te realiseren. Hiervoor kan de school bij de drie afzonderlijke samenwerkingsverbanden een ondersteuning aanvragen en ontvangen de scholen middelen waarmee zij naar eigen inzicht de ondersteuning die nodig is kan realiseren. Hierbij valt te denken aan intensieve (individuele) ondersteuning ten aanzien van gedrag of sociaal-emotionele functioneren, maar ook aan intensieve ondersteuning aan (ernstig) zieke leerlingen.

Het personeelsbeleid moet ondersteunend zijn aan de doelstellingen die de school wil realiseren. Dit betekent dat het personeelsbeleid aan moet sluiten op de menskundige en maatschappelijke visie van de school. Samenwerking is daarbij een vitaal onderdeel en vraagt om permanente aandacht.

Het personeelsbeleid van de school is erop gericht een klimaat te bieden waarin het personeel zich veilig en gewaardeerd weet en zich gedragen en gestimuleerd voelt in de eigen ontwikkeling, passend binnen de doelstellingen van de school. Bij de aanname van personeel is het uitgangspunt dat de kandidaat zich verbonden voelt met de visie van de school op mens en wereld. Dit is tevens een cruciaal aspect dat aansluit op de pedagogische visie van de school: leraren hebben daarin een belangrijke voorbeeldfunctie voor de leerlingen.

Daarnaast vraagt deze tijd een verdergaande mate van professionalisering van alle betrokkenen. *De bedoeling* moet vertaald worden naar heldere verwachtingen met betrekking tot het leraarschap. Het gaat daarbij om persoonlijke ontwikkeling die gekoppeld wordt aan concrete doelstellingen. Van belang daarbij is om scholingsafspraken op maat te maken die aansluiten bij de ontwikkelingsambitie. Deze zijn vastgelegd in het Scholingsplan ZWN, waarin onder meer verwezen wordt naar de mogelijkheid om gebruik te maken van de post-hbo-opleiding vrijeschool van de Hogeschool Leiden. Van belang hierbij is dat het personeel gezamenlijk vaststelt wat men van elkaar verwacht, hetgeen helder wordt vastgelegd en regelmatig met de leidinggevende besproken

wordt, waarbij gebruik gemaakt wordt van feedback van collega's en leerlingen. Het pedagogisch didactisch handelen wordt onder meer getoetst aan de hand van een door ZWN ontwikkelde Kijkwijzer waarin de elementen denken, voelen en willen zijn opgenomen. Ook vindt ieder jaar een interne audit op de ZWN scholen plaats en worden regelmatig visitaties gehouden. We willen een professionele leerorganisatie worden. Hierbij is van belang dat voortdurend geïnvesteerd wordt in verbetering door een cyclische benadering.

Alle hiervoor genoemde aspecten maken deel uit van de begeleiding van personeel en komen aan de orde in de individuele werk-, functionerings- en beoordelingsgesprekken.

5.1 Bevoegd en bekwaam

We streven ernaar dat alle personeelsleden bevoegd, bekwaam en duurzaam inzetbaar zijn. Onbevoegde leraren dienen binnen de wettelijke termijn een bevoegdheid te halen of gaan uit dienst. De scholen hanteren beleid over het begeleiden van nieuwe leraren, hiervoor is onder meer een driejarig, intern opleidingstraject voor beginnende leraren ontwikkeld, een scholingsbeleid (inclusief de post Hbo-opleiding van de Hogeschool Leiden) dat zich richt op deskundigheidsbevordering en persoonlijke ontwikkeling en een helder omschreven gesprekscyclus. Hierbij is het mogelijk om gebruik te maken van coaching. In functioneringsgesprekken is ruimte om in te gaan op specifieke wensen van werknemers om zo een tot (meer) levensfasebewust personeelsbeleid te komen dat zich richt op duurzame inzetbaarheid van het personeel.

6. Financiën

5.2 Evenredige vertegenwoordiging vrouwen in de schoolleiding

Op het gebied van vertegenwoordiging van vrouwen in de schoolleiding is een positieve grondhouding om meer vrouwen in de schoolleiding aan te nemen. Vooralsnog is dit evenwicht nog niet bereikt: bij elke nieuwe functie gaat, bij gelijke geschiktheid, de voorkeur uit naar vrouwelijke kandidaten.

5.3 Pedagogisch-didactisch handelen van het personeel

De school heeft beschreven wat op pedagogisch-didactisch vlak van de leraren wordt verwacht: in de notitie Krijtlijnen en in het programma voor nieuwe leraren. We hebben basisvereisten omschreven waaraan alle leraren moeten voldoen. De scholen werken daarnaast onder andere met de vijf rollen van de leraar (gastheer, presentator, didacticus, pedagoog en afsluiter). Leidinggevend en collega's (intervisie) doen lesobservaties (met observatiehandreikingen). De school heeft met een Kijkwijzer aangegeven welke criteria van belang zijn voor een goede les: zowel de 'harde criteria' als lestijd, volledige instructie of zichtbaar differentieren alsmede de meta-cognitieve aspecten en gedrag zijn hierin opgenomen. In een feedback-gesprek met de leraar wordt ingegaan op de keuze van de lesinhoud, al dan niet gekoppeld aan het leerplan dan wel de methode. Leraren moeten in staat zijn aan te geven waar een keuze voor lesinhoud en werkvormen op is gebaseerd. In de gesprekscyclus komt het pedagogisch-didactische functioneren nadrukkelijk aan de orde. Daarvoor verzamelt de leraar vooraf feedback van zowel collega's als leerlingen.

In het gesprek komen basisvereisten, inzet deskundigheidsbevordering, verbinding met de

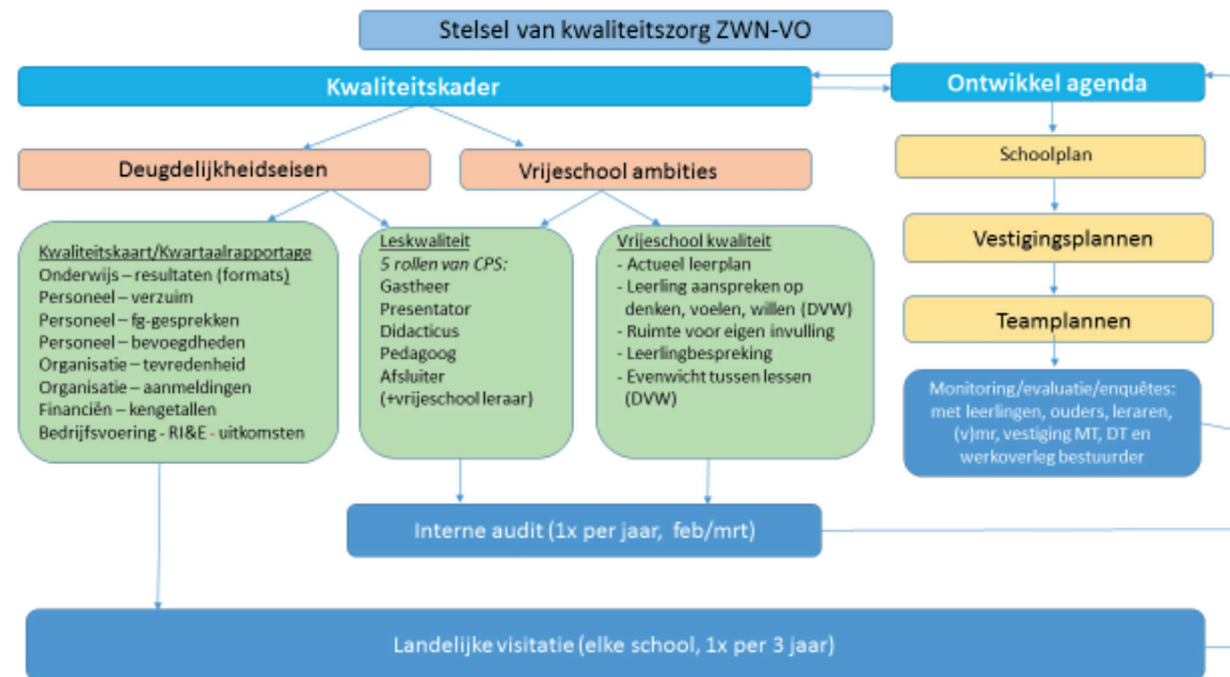
vrijeschoolachtergronden en de eigen bijdrage aan de (vrije-) schoolontwikkeling aan de orde.

Uitgangspunt is dat de stichting een gezond financieel beleid heeft, waarbij de middelen besteed worden het doel waar ze voor bedoeld zijn: onderwijs. Dit laat onverlet dat de stichting streeft naar een passend gecorrigeerd weerstandsvermogen om tegenvallers op te kunnen vangen.

Onze scholen verzorgen een breed onderwijsaanbod dat voor een klein deel wordt bekostigd uit een ouderbijdrage. De ouderbijdrage is vrijwillig. Uit de ouderbijdrage worden activiteiten bekostigd die voor alle leerlingen beschikbaar zijn. Het niet betalen van ouderbijdrage heeft geen gevolgen voor individuele leerlingen in het extra onderwijsaanbod. De hoogte van de gevraagde ouderbijdrage en de bestedingsdoelen komt elke school overeen met de oudergeleding van de medezeggenschapsraad en de oudercontactraden. Elke school legt over de besteding van de ouderbijdrage verantwoording af aan de oudergeleding van de medezeggenschapsraad.

Onze scholen aanvaarden geen geldelijke of materiële bijdragen indien daar door de gever enige vorm van tegenprestatie wordt gevraagd.

7. Kwaliteitszorg

Kwaliteitszorg is in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de leraar. Met de toegenomen noodzaak tot (externe) verantwoording en (daarmee) de noodzaak op sturing om de kwaliteit te monitoren en waar mogelijk te stimuleren is de kwaliteitszorg steeds verder gesystematiseerd en geprofessionaliseerd.

De kwaliteitszorg binnen ZWN is volgens het onderstaande schema ingericht. Uitgangspunt hierbij is dat ZWN voldoet aan de wettelijke deugdelijkheidseisen en aan de eigen ambities op het gebied van vrijeschoolkwaliteit. De eerste is een harde voorwaarde om de tweede – meest gedragen – ambitie te realiseren.

7.1 Deugdelijkheidseisen

Bij de deugdelijkheidseisen gaat het om de wettelijke verplichtingen: de minimale kwaliteitseisen waar scholen aan moeten voldoen. Deze deugdelijkheidseisen vormen een belangrijke pijler in de vrijeschool kwaliteit (zie schema). Hieronder zijn de afzonderlijke gebieden benoemd.

7.1.1 Onderwijsproces

Bij het onderwijsproces gaat het er om hoe het onderwijs is ingericht en wat daarvan is vastgelegd. Periodiek voert ZWN een zelfevaluatie uit om na te gaan of aan alle aspecten voldaan wordt en waar nodig zaken bij te stellen. Jaarlijks verrichten we binnen de scholen van de stichting een interne audit, waarbij personeelsleden en leerlingen van twee scholen onder leiding van een externe deskundige de derde school auditeren. Hierbij wordt een kijkwijzer gebruikt die door leraren zelf is ontwikkeld, gebaseerd op de 5 rollen van het CPS. De audit richt zich op de deugdelijk-

heidseisen en op de vrijeschoolaspecten van de les. De teamleiders beoordelen tevens de leskwaliteit in het kader van de gesprekscyclus. Ook intervisie is een veel gebruikte methodiek om stil te staan bij de lespraktijk. In het landelijke visitatiekader wordt met name ingegaan op de vrijeschool aspecten rond denken, voelen en willen.

7.1.2 Schoolklimaat

Het schoolklimaat is een belangrijke kwaliteit van de vrijescholen: een goed sociaal klimaat is een belangrijke pijler van ons onderwijs. In het leerplan van de scholen zijn veel elementen verwerkt die bij dragen aan een goed schoolklimaat. Aanvullend zijn er werkvormen en activiteiten die bijdragen aan het schoolklimaat (ontwikkeling van de docent in relatie tot de vraagstukken waarmee leerlingen de school doorlopen), zoals een gezamenlijke start van het jaar, de wekelijkse pedagogische vergaderingen en de kinderbesprekingen. Deze elementen zijn beschreven in het eerdere genoemde landelijke visiedocument. Samen met persoonsvorming vormt socialisatie (binnen het gedachtengoed van Biesta) de basis van de scholen. Veiligheid en pedagogisch klimaat zijn daarbij belangrijke randvoorwaarden en tevens uitkomsten. Uit de leerlingen-enquêtes komt steeds naar voren dat dit aspect van de vrijeschool zeer gewaardeerd wordt door leerlingen en ouders.

7.1.3 Onderwijsresultaten

ZWN-breed is het uitgangspunt dat de onderwijsresultaten ruim boven het landelijk gemiddelde liggen. Leraren, teamleiders, rectoren en bestuurder zijn daar gezamenlijk verantwoordelijk voor. Om gezamenlijk zicht te hebben op de doelen en de realisatie daarvan is

Bijlage 1

Overzicht relevante schooldocumenten

een onderwijskalender ontwikkeld, waarmee de ontwikkelingen planmatig gevolgd worden en zo nodig worden bijgestuurd. Uitgangspunt is hierbij dat het eigenaarschap zo veel mogelijk bij de leraren/sectie/vakgroepen ligt en dat zij verantwoording afleggen over de opbrengsten van het onderwijsproces en aangeven welke maatregelen zij – bij afwijking van de norm – willen treffen. De rector verzamelt deze rapportages en levert een samenvatting aan bij de bestuurder met een toelichting. In werkoverleggen wordt de voortgang besproken.

7.2 Vrijeschool ambitie

De belangrijkste opdracht van ZWN, opgenomen in de statuten van de stichting, is om de jonge mens te helpen om zijn motieven en idealen te verhelderen en te ontwikkelen. De vrijeschool maakt gebruik van het vrijeschoolleerplan, waarin gedegen beschreven is welke leerstof aan leerlingen wordt aangeboden, aansluitend op de eigen leeftijdsfase, zodat zij zich kunnen ontwikkelen. In secties wordt nagedacht over doorlopende leerlijnen, waarbij naast de leeftijdsfase en de ontwikkelstof het examencurriculum betrokken wordt. Verder wordt binnen ZWN onderzocht of de doeldomeinen van Biesta (kwalificatie, socialisatie en subjectwording) de scholen kunnen ondersteunen bij het zicht krijgen op deze vrijeschool doelen.

Beleidsjaarplannen

De ambities van ZWN zijn beschreven in het Schoolplan (voor 2019-2023 en in hoofdstuk 3: ontwikkelagenda ZWN). De scholen vertalen de strategische doelstellingen naar schooldoelstellingen, vervolgens naar teamdoelstellingen en soms ook naar individuele doelstellingen. De schooldoelstellingen worden voor elk

schooljaar uitgewerkt in jaardoelen. In het managementteam wordt de voortgang van de jaardoelen per school bewaakt. Dit wordt afgestemd met de bestuurder in de werkoverleggen met de rectoren.

Kwaliteitskader voor vrijescholen vo 2018

Begin 2018 hebben de vrijescholen voor vo hun kwaliteitskader vastgesteld. Daarin beschrijven we onze vrijeschoolvisie op onderwijskwaliteit en maken we aansluiting bij het Onderzoekskader 2017 van de inspectie van het onderwijs. We sluiten ook aan bij de doeldomeinen van Biesta.

Visitatie

De vrijescholen voor vo hebben elkaar in de periode 2014-2017 gevisiteerd. Vanwege het nieuwe onderzoekskader van de inspectie en ons nieuwe kwaliteitskader is in 2019 gestart met een vernieuwd visitatiekader dat zich volledig richt op de (vrijeschool) ambities van de scholen, waaronder vooral ambities rond subjectwording. Omdat je de ontwikkeling van leerlingen op dit gebied niet hard kunt meten, gaan we hiervoor waarnemingsinstrumenten ontwikkelen.

Om de omvang van het schoolplan te beperken wordt hieronder naar relevante documenten binnen de stichting en de afzonderlijke scholen verwezen:

Vrije Scholen Zuidwest Nederland

- A. Stichtingsstatuten
- B. Reglement raad van toezicht, bestuurder en rectoren/schoolleider
- C. Mr-statuuut, mr-reglement en vmr-reglement
- D. Klachtenregeling
- E. Examenreglement
- F. Voorgaande schoolplannen ZWN
- G. Beleidsjaarplannen afzonderlijke scholen
- H. Bestuurlijke jaarverslagen en jaarrekeningen
- I. Handboek Personeelszaken en arbeidsvoorwaarden
- J. Veiligheidsplan en gedragscode (met vestiging specifiek deel)
- K. Non-discriminatiecode van vrijescholen (uitgave Vereniging voor vrijescholen)
- L. Scholingsplan
- M. Boekje Identiteit vrijescholen (uitgave Vereniging voor vrijescholen)
- N. Website: vszh.nl

Hoofdvestiging Den Haag

- A. Schoolgids
- B. Studiewijzers en PPA / PTA' s
- C. Zorgplan
- D. Jaarplan
- E. Handleiding voor de klassenmentor
- F. Leerlingenreglement
- G. Website: vrijeschooldenhaag.nl

Vestiging Rotterdam

- A. Schoolgids
- B. Leerplannen klassen 7 t/m 12
- C. Beleidsplan ambachtelijke stroom
- D. Studiewijzers en PPA / PTA's
- E. Jaarplan
- F. Zorgplan
- G. Handleiding voor de klassenmentor
- H. Begeleidingsplan personeel
- I. Leerlingenreglement
- J. Producten en dienstengids
- K. Website: rudolfsteinercollege.nl

Vestiging Leiden

- A. Schoolgids
- B. Leerplan Marecollege
- C. Studiewijzers en PPA / PTA's
- D. Jaarplan
- E. Personeelsmap
- F. Hanleiding mentor
- G. Leraar-leerling reglement
- H. Zorgplan Samenwerkingsverband VO/SVO Leiden e.o.
- I. Website: marecollege.nl

